

کمی در مصرف پاورپوینت صرفه جویی کنید

دو سال پیش برای برگزاری کارگاهی به «بیشکک»، پایتخت قرقیزستان رفته بودم. کارگاه در بهترین مدرسه این شهر برگزار می‌شد و معلمان هم که همه به جز یک نفر، خانم بودند، بسیار علاقه‌مند و حرفه‌ای و از میان بهترین معلمان قرقیزستان که از نقاط مختلف کشور جمع شده بودند. بخشی از کارگاه را من برگزار کردم و پس از آن معلمان یک به یک کارهای خود را که نشانگر استفاده از فناوری اطلاعات در کلاس بود، عرضه داشتند. همه این کارها پاورپوینت‌هایی بودند که معلمان با رنگها و اشکال مختلف درست کرده بودند و من متحیر بودم که آیا استفاده از فناوری به درست کردن پاورپوینت منحصر می‌شود؟!

با دانشجویانم تاکنون دو پژوهش به فاصله پنج سال در مدرسه‌ای هوشمند انجام داده‌ایم. از نکات جالب این است که ظرف این پنج سال دیدگاه معلمان درباره استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش و پرورش چندان تغییر نکرده است و هنوز آن را استفاده از پاورپوینت و ویدیو پروژکشن در کلاس می‌دانند؛ معلمانی که زحمت فراوان برای تهیه مطالب پاورپوینت خود می‌کشند و بعد از درست کردن آن وارد کلاس می‌شوند، چراغها را خاموش می‌کنند و مشغول سخن‌رانی می‌شوند. گویی یادمان رفته است وقتی که از کاربرد فناوری اطلاعات سخن می‌گفتیم، بحثمان این بود که فضای کلاس تغییر می‌کند و بدل به کلاس می‌شود که در آن خلاقیت و بحث وجود دارد. البته شاید نتوان به معلمان ایرادی هم گرفت. وقتی سایه کنکور و سؤالات تستی و نگرانی والدین را پشت‌سر خود حس می‌کنند، مجبورند تمام مطالب مورد نیاز را یکجا در قالب پاورپوینت به بچه‌ها ارائه کنند. واقعیت این است که مشکل پاورپوینت، نه پاور آن است و نه پوینت آن. بلکه مشکل به قول انگلیسی‌زبانها «پرزنتیشن»^۱ و به قول ما فارسی‌زبانها، ارائه آن است. ارائه امری یک سویه است. ارائه‌کننده مطالبش را گردآوری می‌کند و آن را آرایش می‌دهد. برخی را حذف می‌کند و برخی را در پاورپوینت می‌آورد. شنونده او هم باید بنشیند و گوش کند. کمتر مجال پرسش پیش می‌آید.

در این اوضاع و احوال معلوم است که فرصت برای تفکر

خلاق یا هر گونه تفکری فراهم نمی‌شود. معلم ارائه می‌کند و شاگرد باید مرتب یادداشت‌برداری کند. آن هم در کلاسی که خاموش شدن چراغها برای بهتر دیدن اسلایدها، فرصت خواب را فراهم می‌کند و اگر هم دانش‌آموز خوابش نبرد، نگاه مداوم او به اسلایدها و نوشتن مطالب آن در تاریکی، چشم‌هایش را خسته می‌کند. شاید بیشترین مشکل پاورپوینت آن است که درباره معلمی تصور اشتباهی ایجاد می‌کند. همان‌طور که ساخت فیلمی و ارائه آن ممکن است ما را به این اشتباه بیندازد که کار هنری کرده‌ایم. ایجاد پاورپوینت‌های رنگی این خطا را ایجاد می‌کند که ما خوب درس داده‌ایم. درست درس دادن زمان و فکر می‌برد و مستلزم آموزش و چرخه دائمی ارزش‌یابی و خود ارزش‌یابی است.

آن چه که دانش‌آموزان در عصر حاضر نیاز دارند و در زمره مهارت‌های قرن بیستم و بیست‌ویکم بوده، تفکر نقاد، توانایی حل مسئله، ثبات قدم و خلاقیت است. و گرنه با فناوریهای جدیدی مانند «تویتر»^۲، همه مطالب را می‌شود در چند کاراکتر خلاصه کرد. شاید این چند پیشنهاد کمک کند که از پاورپوینت استفاده بهتری کنیم:

- بسیاری از «بولت‌ها» را حذف کنید. یادداشتهای کلاس باید از کشف و بحث حاصل شده باشند، نه فهرست از پیش آماده شده اطلاعات ارائه‌ای داشته باشید که شامل تصویر، ویدیو، انیمیشن، نمودار و نقشه باشد. ارائه‌ای که ایجاد بحث کند و نه آن که صرفاً مطالب درسی را عرضه کند.
- وقت خود را با جابه‌جاییهای رنگارنگ و جلوه‌های صوتی پاورپوینت تلف نکنید. این زمان را برای ایجاد چالش در دانش‌آموزان برای فکر کردن و خلق کردن صرف کنید.
- مهم‌ترین چیز آن است که چراغهای کلاس را خاموش نکنید. امکان یادگیری دانش‌آموز به زمان بستگی دارد.

پی‌نوشت

۱. ایده اصلی این سرمقاله از مقاله زیر گرفته شده است:

- Marc, Lssecs, How Powerpoint Is Killing Education, Educational Leadership, February 2011. vol.68No.5
2. Presentation
 3. Tweeter